

Helgon på mynt under senmedeltid: Skandinavien

Uppsats (II) i Arkeologi
Stockholms Universitet
VT 2023
Jonathan Lissel
Handledare: Jens Christian Moesgaard

Innehållsförteckning

1. Inledning	1
1.1 Bakgrund.....	1
1.2 Syfte.....	1
1.3 Frågeställning.....	1
1.4 Metod och teori.....	1
2. Material	2
2.1 Lista över de mynt som nämner/visar helgon, per land och regent.....	2
2.2 Helgonen och deras betydelse på skandinaviska mynt.....	4
3. Analys och diskussion	5
3.1 Sverige.....	5
3.2 Danmark.....	7
3.3 Schleswig-Holstein.....	7
3.4 Norge.....	8
4. Slutsatser	8
5. Sammanfattning	8
Referenser.....	9

Abstract:

This essay aims to get a better understanding of when saints got depicted on coins in the Scandinavian countries during the late medieval period. It also aims to understand why these saints were chosen, which leads to the question of who they were and what were the meaning of these saints during this period. To understand these questions I have used former research which has given me a better understanding about the subject. This helped me to come to the conclusion that saints depicted on coins were a rare occurrence but when it happened it was often used for political reasons.

Omslagsbild: S:t Erik avbildas på ett mynt från Sten Sture den äldres tid. Bilden tagen ur: Lagerqvist 1970

1. Inledning

1.1 Bakgrund

Denna uppsats handlar om helgon som avbildas på mynt i Skandinavien under sen medeltid. I texten kommer jag gå igenom de mynt som visar/nämner helgon, vilka dessa helgon var och vad de hade för betydelse.

Forskningen kring detta ämne har utifrån min förståelse skett uppdelat, vad jag menar med detta är att det har skett forskning kring mynten och helgonen separat. Man har alltså inte tagit dessa mynt och studerat dem tillsammans med helgonen för att se deras innebörd, utan vissa forskare har studerat mynten och andra studerar helgon vilket gör att det inte går in i ett. Man skulle kunna säga att forskningen har skett på "två olika fronter".

1.2 Syfte

Syftet med denna studie är att undersöka när och var helgon på mynt förekom i Skandinavien under sen medeltid, det är även att undersöka vad helgonens betydelse var för de då levande människorna.

1.3 Frågeställning

- När och var förekom helgon på mynt?
- Vilka helgon förekom och vad var deras betydelse?

1.4 Metod och teori

För att svara på min frågeställning så behövde jag först skapa en lista över de mynt som på något sätt visade eller nämnde helgon under senmedeltid. Detta gjorde jag genom främst två källor: Lars Lagerqvists bok "Svenska mynt under vikingatid och medeltid samt gotländska mynt" (1970) och Georg Galsters bok "Unionstidens Udmøntninger" (1972). Anledningen till att jag valde dessa två källor är för att de utifrån min uppfattning har de mest kompletta listorna över funna mynt från medeltiden i Sverige, Danmark och Norge. Det visade sig att jag även behövde använda Skaares bok "Norges mynthistorie" då den innehöll nyupptäckta mynt som Galster saknade. Detta är då något som man ska vara kritisk till då de äldre böckerna kan sakna mynt som man har funnit på senare tid. Jag använde mig även av boken "Myntningen i Sverige 995-1995" som är utgiven av den Svenska Numismatiska Föreningen, denna bok gav mig en bättre inblick på hur myntningen såg ut i Sverige. Sedan behövde jag få en bättre förståelse för de olika helgonen som förekom på mynten, detta gjorde jag främst genom ett lexikon "*Kulturhistoriskt lexikon för nordisk medeltid från vikingatid till reformationstid*" och Per Beskows bok "*Helgonen hjältar, martyrer, heliga dårar och andra*". Teorin som har varit min utgångspunkt är hur kejsare under romarriket använde mynt som propaganda för att lyfta upp sig själva och ge sig ett berättigat anspråk på kejsar-titeln. Tydliga exempel på detta kommer från Augustus tidiga karriär på vägen mot kejsar-titeln. Augustus höll i Ludi Victoriae Caesaris (spel för att hedra Julius Caesars segrar) i Juli år 44 f.kr, en komet ska ha setts i himlen som Augustus senare skrev ner i sin självbiografi att den var synlig över hela världen i sju dagar och ska ha varit ett tecken på Caesars apoteos. Efter detta valde Augustus att sätta en stjärna över huvudet på en staty av

Caesar i Forum, det var Augustus själv som förde agendan av denna komets/stjärnas betydelse och han satte sedan samma stjärna på sin egna hjälm, en haruspex tolkade denna komet som ett tecken på en ny era av glädje, strax efter detta började symbolen dyka upp på bland annat mynt. Augustus upp höjde Caesar till gud inom den romerska kulturen och man dyrkade honom i alla italienska städer, detta gjorde så att Augustus kunde kalla sig själv "divi filius", son av den gudomlige Caesar. (Zanker 2010: 34-35) Fler exempel är hur Julius Caesar präglade mynt som visade Venus och Aeneas som tecken på den Julianska ättens gudomliga anor, Augustus använde sig även av dessa mynt för att lägga anspråk på ättens gudomliga och heroiska förfäder. (Zanker 2010: 36) En tydlig parallell mellan dessa olika kulturer är hur många kejsare använder en krans som ett tecken på att man var kejsare och hur kungar framförallt i Sverige använde sig av tre kronor som ett tecken på att man var kung. Denna kultur att föra propaganda genom mynt fanns uppenbarligen även under senmedeltiden i Skandinavien, den var dock inte lika stor och hade förändrats. Under romarriket var fokuset på propaganda genom mynt främst för kejsare att höja sig själva och visa sig bättre och närmare gudarna än det "vanliga" folket, vilket de gjorde genom tex, att ta tydliga tecken från vissa gudar och implementera vid sig själv, avbilda sig tidigare stora kejsare som lagt anspråk på gudomlighet och präglade mynt åt specifika gudomliga tecken som sphinxen som ska ha utropat en ny tid. (Zanker 2010: 48) Under senmedeltiden i Skandinavien hade de mynt präglat i syfte av propaganda främst fokus på att visa upp viktiga helgon för de olika nationerna, där de främst använder sitt eget lands nationalhelgon, eller så präglade kungarna mynt där de visade upp sig själva.

2. Material

2.1 Lista över de mynt som nämner/visar helgon, per land och regent

Sverige

Interregnum 1465-1467

3 olika mynt, S:t Erik. Myntort: Stockholm. Lagerqvist nr, 1, 2a och 2b (Lagerqvist 1970:125)

Sten Sture d.ä. 1470-1497. 1501-1503

Flertal mynt som nämner S:t Erik. Myntorten varierar mellan Stockholm, Västerås.

Mynt som nämner S:t Erik: Lagerqvist nr,

1,2a,b,c,d,e,3,4,5a,b,c,d,e,f,g,h,8,9a,b,c,d,e,10a,b,12a,b,15, 16a,b,c,d,e,f,g,h,i,j,k,l,m. Totalt: 40 mynt.

Under Sten Sture d.ä tid finns myntordningar bevarade från Stockholm 1478 och Västerås 1480. De mynt som nämner S:t Erik har man tidigare antagit präglats under Sten Sture d.ä samt en mindre grupp från under Svante Nilsson men Västeråsskatten från 1497 har emellertid visat att dessa mynt fördelar sig på hela perioden 1470-1520. (Jonsson 1995:117) Mynt som nämner S:t Henrik:Lagerqvist nr, 7,18. Myntort: Åbo (Lagerqvist 1970:126-135) Omdaterade till 1523-1524. (Leimus 2022)

Hans (Johan II) 1497-1501

Ett mynt som nämner S:t Erik, Lagerqvist nr, C 10 (Lagerqvist 1970:137,141) Detta mynt är en hybrid där sidan med S:t Erik är en gammal stamp från Sten Sture, som återanvänds under Hans, Lagerqvist har detta mynt under Hans.

Svante Nilsson Sture 1504-1512

Några mynt som nämner S:t Erik, Lagerqvist nr, 1,3a,b,c,d.
(Lagerqvist 1970:142-145)

Sten Sture d.y. 1512-1520

Stormynt, Lagerqvist nr, 1a,b,c visar S:t Erik i helfigur. Provmynt 3 visar S:t Erik. (Lagerqvist 1970:146-148)

Danmark

Hans 1481-1513

Galster: nr.24 visar S:t Knut, 1502. Nr. 26 liknar mynt nr. 24. Nr 27 och 28 visar också S:t Knut. (Galster 1972:52)

Christian II 1513-1523

Galster: nr. 39a visar S:t Knut (Galster 1972:54)

Schleswig-Holstein

Frederik I 1490-1533

Galster: nr. 115,116,117,122. S:t Andreas. (Galster 1972:66,67)

Christian III 1533-1559

Galster: nr. 131 visar S:t Andreas. (Galster 1972:68)

Norge

Ärkebiskop Gaute Ivarsson 1479-1510

Galster nr, 177 visar S:t Olav. (Galster 1972:75)

Kung Hans 1481-1512

Galster: nr, 157, 159-162 nämner S:t Olav (Galster 1972:72)
Skaare: nr 291 visar S:t Olav (Skaare 1995, band 2:34)

Ärkebiskop Erik Valkendorf 1510-1522

Galster: nr. 182, 183, 184 S:t Olav (Galster 1972:75)

Ärkebiskop Olav Engelbrektsson 1523-1537

Galster: nr, 186, 187 S:t Olav (Galster 1972:76)

2.2 Helgon och deras betydelse på skandinaviska mynt

S:t Erik: Den enda utförliga medeltida skildringen av Eriks liv och död är en legend avsedd för liturgisk läsning. Den börjar med att Erik koras till konung och man uppräknar hans bedrifter och förtjänster och beskriver ingående martyriet. Hans största bedrift är ett korståg till Finland, där han från en gudstjänst kommer till en strid och blir dödad av en dansk prins och pretendent. Erik framställs som Guds tjänare och laglig härskare. I berättelsen visar han sig även som en barmhärtig segrare som gråter över de i sin villfarelse stupade motståndarna. (Schmid 1959:14) Erik den helige avbildas oftast som stående, skägglös, han bär ett svärd eller en spira och ibland även ett riksäpple. Bilder av Erik kom att dekorera kyrkväggar och altaren, kalkar och ciborier i framförallt svenska och finska kyrkor. Han framställdes även på sigill, textilkonst och glasfönster. (Schmid 1959:15) Detta och även att "Sankt Ericus rex" blev en inkarnation av konungidealet för folkets ledare och för folket visar vilken betydelse S:t Erik hade för det svenska folket under medeltiden som en kung att se upp till och försöka efterlikna. Detta förklarar varför S:t Erik är Sveriges nationalhelgon. (Schmid 1959:13)

S:t Henrik: Henrik var en engelsman och sägs ha anlänt till Sverige och Norge tillsammans med den påvliga legaten Nicolaus Breakspear 1153. Vad han gjorde i Sverige och även Finland vet man väldigt lite om och de svenska källorna kan även inte bestryka att han blev vigd till biskop. Anledningen till att han vistades i Finland är väldigt oklar men enligt legenden så for han dit med Erik den helige på hans korståg. Henriks död kommer från en muntligt bevarad version där han hade ålagt en storbonde, Lalli, att göra bot för ett dråp och Lalli dräpte då Henrik. Han ska ha begravts i Nousis nordväst om Åbo och överfördes runt 1296 till Åbo där hans relikier alltjämt bevaras. Kulten av Henrik fick en snabb utbredning i de svenska stiftet och han räknas som Finlands skyddspatron. Trots alla oklarheter så är man säker på hans existens. (Beskow 2011:100-101) Från början av 1400-talet till slutet av medeltiden är över 20 bilder av Henrik kända, dessa kommer framförallt från kyrkor i Finland och är i form av skulpturer, målningar på kyrkväggar samt i altarskåp. Han är oftast klädd som en biskop med en herdestav i handen och vid hans fötter ligger den barhuvade banemannen Lalli. Ibland uppträder han även tillsammans med andra helgon som Erik och Olav. (Maliniemi 1961: 455)

S:t Olav: Den största delen av Olav den heliges historia finns berättad av Snorre Sturlason. Olav var son till kungen Harald Grenske. Olav levde ett väldigt händelserikt liv där han redan som tolvåring reste till England där han stannade i tre år vid kung Ethelreds hov, han reste också till Frankrike där han lät sig döpas i Rouen. Han begav sig på pilgrimsfärd till Spanien och Jerusalem, och finns avbildad på en av kolonnerna i Födelsekyrkan i Betlehem. Under hans närvaro i Jerusalem fick han en uppenbarelse att han skulle återvända till Norge och bli kung. Han var en skicklig krigsförare och hade stora militär framgångar i Norge där han besegrade ett antal småkungar. Han lät bygga en kyrka i Nidaros, S:t Clemens, detta var föregångaren till Trondheims domkyrka. Olav misslyckades med kriget mot danske kungen Knut den store och begav sig för en till till Novgorod, när han senare återvände så hade hans motståndare tagit makten i Norge och i slaget vid Stiklestad 1030 blev Olav dödad. Hans kropp fördes till Nidaros och fastän han i första hand var en krigare fick han snart ett helgon rykte. Han sågs som landets evige konung och de regerande kungarna som hans vasaller. (Beskow 2011:117-118) Olav framställs som kung med krona, vanligen med en yxa

och trampande på en krigare eller på en kung med draksvans. Olavs helgon rykte fick ett starkt genomslag i Sverige och inget annat helgon förutom Maria avbildas lika ofta i svenska kyrkor. Allt detta tyder på hans stora popularitet bland medeltidens människor och visar vilken betydelse han hade som det mest omtyckta helgonet under denna tid.

S:t Andreas: Andreas var från Betsaida som var en ort i det forna Palestina. Han var den förste som kallades till apostel av Jesus och var därför en av Johannes Döparens lärjungar. Han var även äldre bror till aposteln Petrus. Det sägs att Andreas ska ha evangeliserat i Mindre Asien, Grekland och runt svarta havet vilket gav honom anknytning till Ryssland. Det sägs att han blev korsfäst i Patras på norra Peloponnesos av prokonsuln Aegates. Hans relikier som stals från Konstantinopel 1210 finns bland annat i Amalfi, södra Italien. Andreas huvud överlämnades 1964 av påven Paulus VI till Patras som ett uttryck för ekumeniskt samförstånd. Andreas är Greklands, Rysslands och Skottlands skyddspatron. (Beskow 2011:22-23)

S:t Knut: Knut var son till den danske kungen Sven Estridsson och blev själv kung år 1080. S:t Knut var en hård kung men i senare källor framställs han som en rättfärdig kung som gynnade kyrkan och månade om de fattiga. Uppförandet av Lunds domkyrka var möjligt tack vare en stor donation från Knut år 1085. Samma år hade en flotta samlats i Limfjorden för att på nytt erövra England, detta skedde inte av många olika skäl. Folket blev upprörda över att erövringen stoppades och skapade uppror och Knut drevs på flykt till många olika platser med sin bror Benedikt. De två bröderna hamnade tillslut i S:t Albans kyrka i Odense, där hans motståndare bröt sig in och stack ner Knut framför altaret, även Benedikt mördades. Det är tack vare Knuts efterträdare och halvbror, Erik Ejegod som Knut helgonförklarades. Erik begav sig till Rom och bad den dåvarande påven Paschalis II att Knut skulle helgonförklaras. Detta skedde omkring 1100 och är en av de tidigaste påvliga kanonisationerna i historien. Man uppförde en domkyrka i Odense där Knuts kvarlevor bevarades, men de försvann vid reformationen. På 1800-talet fann man i domkyrkan två inmurade gravar med skelett som anses vara Knuts och Benedikts, de ligger idag utställda i domkyrkans krypta. (Beskow 2011:118-119) Knuts betydelse var uppenbarligen väldigt stor som man också förstår då han är Danmarks nationalhelgon.

3. Analys och diskussion

3.1 Sverige

Denna tid präglas av ekonomisk renässans, politisk turbulens och internationalisering, det var en tid av snabba maktskiften och stora omvälvningar. (Jonsson 1995:109) Behovet för större mynt steg under medeltiden, kungen under denna tid var Albrekt av Mecklenburg (1363-1389). Vad han gjorde var att göra mynt som liknade dem från det Vendiska myntförbundet: Witten. Som Sveriges kung hade han de tre kronorna på sin sköld och han satte även dem på mynten. Han gjorde även några mynt med ett kungahuvud vilket påminde om Englands sterling. Myntningen verkar ha upphört efter att Albrekt blev tillfångatagen 1389 eller efter Stockholms övergivelse 1395. (Galster 1972:40) Efter Albrekt hade besegrats av den dansk-norska regenten Margareta, blev hon regent även i Sverige och detta blev inledningen till en union mellan de tre nordiska rikena som med åtskilliga avbrott skulle vara fram till 1521. Denna union blev ett faktum när Margaretas systerdotter Erik

av Pommern kröntes i Kalmar 1397. Unionen kallades för Kalmarunionen och dess syfte var att förhindra en överhängd tysk expansion. (Myntning i Sverige:109)

Myntningen återtog inte förrän ca 1405 av kung Erik då han först började med det i Stockholm och Västerås och senare ca 1409 i Åbo, han fortsatte då med användningen av de tre kronorna på mynten. (Galster 1972:41) Tre kronorna användes av flera kungar såsom Kristofer av Bayern (1441-1448), Karl Knutsson (1448-1457) (1464-1465) (1467-1470), Kristian I (1457-1464). (Galster 1972:41) Det var under tiden mellan Karl Knutssons andra och tredje kungatid som ett helgon dök upp på ett mynt för första gången under senmedeltiden i Skandinavien. Som visat tidigare i listan över de mynt med helgon på så har man med hjälp av Västeråsskatten insett att många av de mynt som nämner S:t Erik inte endast kommer från Sten Sture d.ä tid utan de är fördelade under hela perioden 1470-1520. Detta tyder på att det inte bara var Sten Sture d.ä som använde sig av helgon för politiska skäl utan även de som kom efter honom såsom Hans, Svante Nilsson Sture och Sten Sture d.y då de alla hade sina egna politiska motgångar. Detta visar även en tydlig koppling mellan Svenska kungar och den stora användningen av S:t Erik som kan antas är för att vädja till det svenska folket och visar även S:t Eriks mening och betydelse.

Tiden 1430 till 1520 kännetecknas av ett intensivt handelsutbyte med den nordtyska Hansan. Det var förbjudet för svenskar att idka handel utanför städerna då städerna hade ensamrätt på inrikes och utrikes handel, detta reglerades i stadgor mot landsköp. Städernas monopol hade dock en begränsad betydelse på grund av att det andliga och världsliga frälset var undantagna monopolet och kunde bedriva en okontrollerad handel. Sten Sture d.ä utfärdade år 1475 ett privilegiebrev för holländska köpmän och år 1487 fick dessa köpmän tillsammans med hanseaterna jämställda handelsrättigheter, genom denna utveckling skapades en balans mellan Hansan och holländska köpmän, vilket i sin tur gynnade den svenska handeln. 1486 slöts ett vänskapsfördrag mellan Sverige och hanseaterna, Sten Sture d.ä behövde Hansans stöd och ville även sluta en allians med dem då detta kunde innebära ett återtagande av Gotland för Sveriges del, men Hansan avböjde denna allians. (Jonsson 1995:115,117)

Sten Sture d.ä tid som regent startade med en strid om makten som idag är känt som: slaget vid Brunkeberg i Stockholm 1471. Danskarna tillsammans med de unionsvänliga svenskarna och Oxenstiernorna besegrades och Sten Stures maktposition bekymrade delar av den svenska stormannagrupper, han hade förvandlat riksförståndarämbetet till vad som mer liknade ett kungaämbete. Förhandlingar mellan svenska stormän, Danmark och Norge lät Hans, Kristian I:s son bli unionskung. Han blev emellertid tvungen att säkerställa rådsaristokratins maktposition för att få dess stöd, detta skedde 1483 och är idag känt som "Kalmar recess". På grund av utrikespolitiska trångmål tvingades Sten Sture d.ä att lämna ifrån sig makten till kung Hans mellan 1497-1501, men Sten lyckades starta en opinion mot unionskungen som slutade med att han återtog makten 1501 och behöll den fram tills hans död år 1503. (Jonsson 1995:117) Svante Nilsson kom från ätten Natt och Dag och var då inte släkt med Sten Sture d.ä. Svantes far Nils Bosson Sture hade tagit namnet efter sin mors släktnamn. När Svante Nilssons son Sten Sture d.y blev riksförståndare syntes det honom lämpligt att använda släktnamnet Sture då det var politiskt fördelaktigt. Svantes regeringsperiod var inte speciellt framgångsrik utan under hans tid så förekom sammandrabbningar med danskarna och konflikter med motståndare inom landet. Ärkebiskopen Jakob Ulfsson och Erik Tolle ledde oppositionen mot Svante Nilsson. Svante höll sig överlag till samma politik som Sten Sture d.ä. (Jonsson 1995:119) Dessa politiska motgångar kan ha varit anledningen till Svantes användning av S:t Erik på mynt som ett sätt att hålla sig populär hos det svenska folket. Sten Sture d.y blev riksförståndare 1512 och

övertog då kontrollen över sin fars gods och förläningar. Erik Trolles son Gustav Trolle blev ärkebiskop år 1513 efter Jakob Ulfsson och samma år blev Kristian II kung av Danmark, Kristian ställde krav på den svenska tronen. Sten Sture d.y förde en unionsfientlig politik och motarbetade ärkebiskopen som i sin tur ledde oppositionen mot riksföreståndaren, vilket tydligt visar hur ansträngt det politiska läget var under tiden. (Jonsson 1995:120)

3.2 Danmark

Under 1300-talet i Danmark hände det mycket omkring myntningen, bland annat så upphörde myntningen väster om sundet under denna kungalöse tiden 1332-1340 medans myntningen i Östdanmark stod för en fjärdedel av mynt intaget tack vare ärkebiskopen. (Galster 1972:16) 1355 övervägde Valdemar Atterdag att återuppta myntpräglingen och för detta ändamål beviljades en skatt, detta skapade förväntningar bland allmänheten att få ett mynt som liknade de utländska silverpenningarna. Men de blev besvikna då det mynt som kom året därpå var ett kopparmynt som skulle ersätta de utländska silvermynten. Medans myntfrågan stod still i kung Valdemars rike så lyckades den i hertigdömet, där myntverket i Slesvig sedan länge hade upphört och man etablerade nu ett nytt mynt verk i Flensburg. Som i Sverige så använde man även här i Danmark Witten, detta mynt slutades användas under en period men år 1398 kom de vendiska städerna överens om att återuppta präglingen av Witten. (Galster 1972:16-17) De danska kungarna präglar främst mynt där de nämner sig själva som kung och några av de lägger till en bokstav för att visa vad de är kung över, tex: Erik av Pommern med mynt det står "ERICVS:REX:D:S:N" alltså att han är kung över Danmark, Sverige och Norge, även Kristofer av Bayern och Kristian I gör liknande. (Galster 1972:19,22,23) Det är under kung Hans (1481-1512) som ett helgon visas i full figur på ett mynt för första gången under senmedeltiden i Danmark, det är då S:t Knut som nämns. Anledningen till varför han just väljer att ha Knut på sitt mynt tror jag är för att han vill hänvisa tillbaka till en tidigare dansk kung som nu ses som helig. Under hans tid som kung så lät han även prägla guldmynt. Han ska ha gjort 150 000 guldmynt av guld från Rhen för att betala de tyska legosoldaterna som de köpte till kriget med Sverige. (Galster 1972:24)

3.3 Schleswig-Holstein

1482 blev Frederik I vald till hertig i Schleswig-Holstein utav sin bror Kung Hans. 1490 valde han den gottorpska delen åt sig och sina arvingar och han antog titeln "Arvtagare till Norge". (Galster 1972:28) Från år 1514 har man funnit en hel serie mynt som är slagna i Frederiks namn, dessa har ingen ordning men det är tydligt att myntpräglingen från den vendiska myntunionen 1492 har varit riktlinjen för mynten. På vissa mynt ser man S:t Andreas med sitt kors över Oldenburgs vapen, med omskriften "DILEXIT DOMINVS ANDREAM" vilket betyder "herren har älskat Andreas". Varför Fredrik har valt att prägla sina mynt med S:t Andreas är gåtfullt då han inte tillhör de helgon som Frederik bad till. Frederiks myntmästare hette Drewes vilket var ett annat namn för Andreas, detta kan vara en anledning till att det var just S:t Andreas som avbildades. (Galster 1972:34,35) 1533 dog Frederik I och hans myntmästare Jørgen Drewes och Christian III blev då hertig, han anställde en ny myntmästare vid namn Reynold Junge år 1534. Det rhenska guldet från 1536 liksom det från 1531 hade en bild av S:t Andreas. Det är märkligt att Christian III ville bevara denna relik från katolsk tid då han själv var en plikttrogen lutheran. (Galster 1972:36)

3.4 Norge

Det norska myntverket tycks ha stannat strax efter Håkon VI:s död (1380) och påbörjades inte igen förrän under kung Hans regeringstid. Under hans tid som kung över Norge så låter han även ärkebiskopen prägla mynt, de båda präglar bland annat mynt i Nidaros med S:t Olav på. (Galster 1972:38) Detta skulle kunna tyda på ett samarbete mellan de två men det skulle även kunna vara så att det bara är ärkebiskopen som präglar dessa mynt. Under denna tid så var det en S:t Olavkult i Nidaros domkyrka vilket ger ärkebiskopen en stor anledning till att prägla dessa mynt, då han genom mynten kan få både kyrkan och sig själv att bli mer omtyckt av folket som i sin tur kan ge honom mer politisk makt. Jag tror att Hans som dansk valde att göra mynt som visar S:t Olav just i Norge och mer specifikt i Nidaros, som var platsen dit S:t Olavs döda kropp fördes, är för att hedra en sån stor norsk man och på något sätt visa att han är på deras sida.

4. Slutsatser

Under senmedeltiden i Skandinavien så skulle jag utifrån den forskning som jag gjort säga att helgon avbildade på mynt var något som var relativt ovanligt men att det sker i alla de skandinaviska länderna och vi ser att det förekommer mer under vissa perioder och mindre under andra. Denna tid i den skandinaviska historien präglas av ekonomisk renässans, politisk turbulens och internationalisering, det var en tid av snabba maktskiften och stora omvälvningar. Det är väldigt tydligt hur kungarna/regenterna präglar mynten för sin egen politiska vinst då de främst visar upp det helgon som har störst betydelse i respektive land vilket har potentialen att öka ens popularitet bland folket, vi ser tydligt tecken på detta genom kung Hans som var dansk men när han blev kung i Norge så präglar han mynt i Nidaros som avbildar S:t Olav vilket uppenbarligen är för att bli mer populär bland det norska folket vilket ger honom mer inflytande. Vi ser även under denna period och på samma plats att ärkebiskopen gör likadant vilket ökar hans och kyrkans inflytande och stärker den S:t Olavkult som fanns där. I de tre olika skandinaviska länderna så ser man tydligt att de alla har ett eget dominerande helgon som avbildas på mynten, Sverige: S:t Erik, Danmark: S:t Knut och Norge S:t Olav, varför just dessa är dominanta är uppenbart då de är respektive lands nationalhelgon.

5. Sammanfattning

Syftet med denna uppsats var att undersöka när och var helgon visade/nämndes på mynt i Skandinavien under senmedeltid samt vilka helgon som förekom och vad deras betydelse var. Det huvudsakliga källmaterialet har utgjorts av tre böcker: Lars Lagerqvists bok *“Svenska mynt under vikingatid och medeltid samt gotländska mynt”* som har det mest kompletta innehållet när det gäller svenska mynt från denna tid, Georg Galsters bok *“Unionstidens udmøntninger, Danmark og Norge 1397-1540, Sverige 1363-1521”* som användes för att få en djupare inblick i de danska och norska mynten och slutligen Per Beskows bok *“Helgonen hjältar, martyrer, heliga dårar och andra”* där han skriver om de olika helgonen. Helgon på mynt förekommer i de tre skandinaviska länderna men är överlag ovanligt under senmedeltid, de tre dominerande helgonen är som sagt ländernas respektive nationalhelgon dvs, S:t Erik (Sverige), S:t Knut (Danmark) och S:t Olav (Norge). Det är även tydligt att dessa helgon används för att kungarna som avbildar dem vill öka sin egen politiska makt.

Referenser:

Beskow, P. 2011. *Helgonen hjältar, martyrer, heliga dårar och andra*.

Elfver, F. Frösell, J. 1995. Unionstiden och internationaliseringen. Jonsson, K. Nordlind, U. Wiséhn, I.(red). *Myntningen i Sverige 995-1995*. Svenska numismatiska föreningen (109-124)

Galster, G. 1972. *Unionstidens udmøntninger, Danmark og Norge 1397-1540, Sverige 1363-1521*.

Lagerqvist, L. 1970. *Svenska mynt under vikingatid och medeltid samt gotländska mynt*.

Leimus, I. 2022. Myntmästare Leinhart Pauwermann. *Medeltida silvermynt - Myntning på Åbo slott*. (209-213)

Maliniemi, A. 1961. Henrik. *Kulturhistoriskt lexikon för nordisk medeltid från vikingatid till reformationstid 6*. (451-460)

Schmid, T. 1959. Erik den helige. *Kulturhistoriskt lexikon för nordisk medeltid från vikingatid till reformationstid 4*. (13-16)

Skaare, K. 1995. *Norges mynthistorie*.

Zanker, P. 2010. *The power of images in the age of Augustus*.

Stockholms
universitet